

ویرایش پیشرفته

(یادگیری آسان ویراستاری از مبتدی تا
پیشرفته با تمرین‌های کاربردی)

نویسندگان:

سهراب فاضل (مدرس و عضو هیئت علمی دانشگاه)
زهرا آقاجانی بیگی (پژوهشگر و مدرس دانشگاه)

اردیبهشت ۱۴۰۴

ویرایش پیشرفته

(یادگیری آسان ویراستاری از مبتدی تا پیشرفته با تمرین‌های کاربردی)

نویسندگان: سهراب فاضل، زهرا آقاچانی بیگی

ویراستار علمی: محمد فاضل	ویراستار ادبی: زینب شهبازی
نوبت چاپ: اول ۱۴۰۴	انتشارات: نشر دانشگاهی فرهنگ
شمارگان: ۵۰۰ نسخه	صفحه آرا: احمد غینری
بها:	شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۹۸۰-۲۳-۶

سرشناسه: فاضل، سهراب، ۱۳۴۳- **عنوان و نام پدیدآور:** ویرایش پیشرفته: (یادگیری آسان ویراستاری از مبتدی تا پیشرفته با تمرین‌های کاربردی) / سهراب فاضل، زهرا آقاچانی بیگی؛ ویراستار علمی محمد فاضل؛ ویراستار ادبی زینب شهبازی؛ [برای] موسسه فرهنگ و اندیشه ماهیار ایرانیان. **مشخصات نشر:** تهران: نشر دانشگاهی فرهنگ، ۱۴۰۴. **مشخصات ظاهری:** ۱۰۵ص: جدول، شابک: ۶-۲۳-۴۹۸۰-۶۲۲-۹۷۸. **وضعیت فهرست نویسی:** فیپا. **یادداشت:** کتابنامه. **عنوان دیگر:** یادگیری آسان ویراستاری از مبتدی تا پیشرفته با تمرین‌های کاربردی. **موضوع:** ویراستاری، Editing. **ویراستاری متون فنی، Technical editing. شناسه افزوده:** آقاچانی بیگی، زهرا، ۱۳۵۸- **شناسه افزوده:** فاضل، محمد، ۱۳۶۹ادی-، ویراستار. **شناسه افزوده:** موسسه فرهنگ و اندیشه ماهیار ایرانیان **رده بندی کنگره:** PN۱۶۲. **رده بندی دیویی:** ۸۰۸/۰۴۷. **شماره کتابشناسی ملی:** ۱۰۰۶۳۹۷۸. **اطلاعات رکورد کتابشناسی:** فیپا

تهران، خیابان انقلاب، روبه‌روی دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده،
طبقه اول، واحد ۴۱۹
تلفن: ۶۶۹۶۸۶۱۴ - ۶۶۴۱۰۶۸۸
WWW.FARBOOK.IR
Farbook.pub@gmail.com
مؤسسه فرهنگ و اندیشه ماهیار ایرانیان

فهرست مطالب

مقدمه	۱
-------------	---

فصل اول: کلیات

ویرایش	۳
ویراستار	۴
انواع ویرایش	۵
۱. ویرایش محتوایی	۵
۲. ویرایش زبانی	۷

فصل دوم: مباحث ویرایش زبانی

رفع خطاهای دستوری و موارد انحراف از زبان معیار	۹
۱. خطاهای دستوری	۹
۲. موارد انحراف از زبان معیار	۱۰
اصلاح جمله بندی و کوتاه کردن جمله های طولانی با حذف موارد حشو و تکرار	۱۹
زدودن ابهام، ایهام، تعقید، تناقض و کژتابی های متن	۲۱
برخی نکته های دستوری	۲۲

فصل سوم: مباحث ویرایش فنی

ویرایش فنی	۳۱
نوشته	۳۱
ضعف های نوشته های رایج	۳۲
راهکارهای پیشنهادی برای رفع ضعف های پیش گفته	۳۲
راهکارهای پیشنهادی برای سازمان ها	۳۲
انشا	۳۳

۳۳	حفظ یا از برگردن کلمات درست
۳۳	مهم‌ترین اصول نوشته‌ها
۳۴	انسجام در نوشته از نظر محتوا
۳۵	دستور خط
۳۸	املاى بعضى از واژه‌ها و پیشوندها و پسوندها
۴۱	فاصله‌گذاری
۴۶	نشانه‌همزه
۵۳	شناخت ریشه‌ واژه‌ها

فصل چهارم: نشانه‌گذاری

فصل پنجم: ارجاع‌دهی

۷۰	کتابنامه‌نویسی
۷۳	اعداد و ارقام
۷۴	شکل، نمودار، نقشه و جدول
۷۴	درجه‌بندی عناوین
۷۵	صفحه‌بندی
۷۶	چند نکته مهم برای ویراستاران

فصل ششم: تمرین‌ها و کاربرگ‌ها

فصل هفتم: پیوست‌ها

۱۰۷	علائم ویرایشی (پیوست شماره ۱)
۱۰۸	فهرست درست و نادرست برخی کلمات رایج (پیوست شماره ۲)
۱۱۴	معادل‌های فارسی واژه‌های پُرکاربرد بیگانه (پیوست شماره ۳)
۱۲۱	سرواژه‌ها و اختصارات (پیوست شماره ۴)
۱۲۲	نمونه اختصار و سرواژه‌سازی (کوتاه‌واژه‌ها)
۱۲۳	فهرست منابع و مآخذ

به نام خداوند جان آفرین حکیم سخن در زبان آفرین

مقدمه

زبان وسیله انتقال اندیشه، احساس و عاطفه است؛ این انتقال ممکن است به وسیله گفتن، نوشتن، اشاره و... انجام شود؛ پس هرچه وسیله انتقال فکر، یعنی زبان، از طرفی ساده و از جهتی دیگر دقیق تر باشد، عمل انتقال فکر بهتر و راحت تر صورت خواهد گرفت.

بهترین نوع انتقال مفاهیم ذهنی و احساسات، گفتار و نوشتار است؛ لذا برای هر کدام از انواع ارتباط کلامی و نوشتاری، اصول و قواعد و فنونی وجود دارد که کمک می کند، انسان به توانمندی شایسته نائل شود.

به نظر نگارندگان، دو فن برای افراد به ویژه تحصیل کرده ها، مورد نیاز است:

۱- فن بیان و سخنوری؛ ۲- فن نگارش و ویرایش.

مقصود از انجام این پژوهش، آشنایی بیشتر افراد با ویرایش است.

این مجموعه اختصاری از نکات مهم ویرایش و ویراستاری است؛ نکاتی کاربردی چون املا و دستور زبان فارسی و نشانه گذاری و مباحث مورد نیاز دیگر در کتاب گرد آمده است و تلاش شده مباحث مطرح شده، مطابق یافته های روز باشد و مصوبات فرهنگستان زبان و ادب فارسی اساس کار قرار گیرد؛ درواقع در این کتاب سعی شده است تمام مطالب مورد نیاز حوزه ویرایش به صورت جامع و کامل ولی فشرده و کاملاً کاربردی نقل شود که افراد با کمک این کتاب و تمرین و تکرار بتوانند به توانمندی شایسته ای در زمینه ویرایش دست یابند؛ بدین سبب عنوان کتاب «ویرایش پیشرفته» انتخاب شده است که کاملاً به روز و مطابق اصول و اطلاعات علمی معاصر بوده و کلیه مصوبات در آن به طور دقیق رعایت شده است و از آنجاکه پژوهش حاضر تنها مباحث مربوط به ویرایش و ویراستاری را مدنظر داشته، از طرح بحث های طولانی و غیر کاربردی خودداری شده است.

مهم‌ترین ویژگی و مشخصه کتاب حاضر، کاربردی بودن آن است؛ یعنی ابتدا درباره یک مسئله ویرایشی به صورت کامل بحث می‌شود و همه مواردی که باید درباره آن مورد دانسته شود، آورده شده است تا خواننده بتواند به صورت محسوس و کاربردی، مسائل مطرح شده را در متن ارائه شده ببیند؛ همچنین در بیشتر موارد نمونه عملی نیز نشان داده شده است تا به راحتی بتواند جایگاه موضوعات مختلف را در متن بفهمد و آن را در جای خودش اصلاح کند.

امید است که با به کارگیری مطالب این کتاب، بخش اعظمی از مشکلات دوستداران ویراستاری رفع گردد و در تسهیل انتقال مفاهیم و درست‌نویسی و رسایی کلام، یاریگر مخاطبان باشد.

بنای کتاب بر تمرین است؛ در هر بخش باید مطالب آموخته شده بر روی یک متن اعمال شود و بدین شکل هدف آموزشی این برنامه برآورده شود؛ وگرنه صرف آموزش نظری، دردی از فراگیران دوا نخواهد کرد؛ چون اگر آن‌ها مباحث را تمرین نکنند و در عمل به کار نگیرند، به تدریج آن را فراموش می‌کنند. وجود ایرادهای متنوع و اشتباهات خیلی ساده در نوشته‌های فارسی حتی در بین تحصیل‌کردگان دوره‌های عالی، نشان از این دارد که فقط آموختن کافی نیست؛ بلکه تمرین و اشکال‌یابی و به تبع آن رفع اشکال در نوشته و مداومت در تمرین، مهم‌ترین اصل در آموزش ویرایش است؛ این امر به مثابه این است که کسی بخواهد رانندگی یا شنا را فقط با خواندن کتاب یا حفظ کردن قوانین یاد بگیرد که قطعاً شدنی نیست؛ فراگیر باید به صورت عملی هم وارد کار شود و مدام تمرین کند تا اینکه این کار، ملکه ذهن و فکر او شود. در پایان مؤلفان، لازم می‌دانند از همیاری صمیمانه آقایان دکتر سید اسماعیل افتخاری و دکتر حسین علیقلی‌زاده کمال تشکر و سپاسگزاری را داشته باشند.

امید است در آینده نزدیک و با استفاده از پیشنهادها و نظرهای سازنده استادان محترم و خوانندگان عزیز، زمینه تألیف بهتر و شایسته‌تری از این اثر فراهم شود.

الحمد لله علی کل حال

سهراب فاضل

زهرآفاقانی‌بیگی

فصل اول

کلیات

ویرایش

هر نوشته باید از جهات گوناگونی مانند صحت و اعتبار محتوا، سلامت و رسایی بیان و آراستگی و یکدستی ظاهری، بررسی و بازبینی شود؛ به این بازبینی «ویرایش» می‌گویند. در ویرایش با به‌کارگیری مجموعه‌ای از روش‌ها و قاعده‌ها، به درست‌کردن نادرستی‌ها، اصلاح کاستی‌ها، رساتر کردن معنی، سامان‌دادن به سازه‌ها و همخوان‌کردن نوشته با قواعد و اصول مشخص پرداخته می‌شود و متنی مطابق منظور پدیدآورنده و در قالب‌های معیار (استاندارد) به مخاطب عرضه می‌شود.

ویرایش، واژه‌ای است نو که در سده اخیر ساخته شده است؛ با این حال گونه‌هایی از آن پیشینه‌ای بسیار کهن دارد و می‌توان آن را با آغاز نویسندگی و تألیف کتاب، هم‌زمان دانست؛ زیرا در روزگاران گذشته، پدیدآورندگان اثر، دست‌نوشته‌های خود را به استاد یا یکی از دوستان فاضل یا هم‌تراز خود می‌دادند تا ایرادهای ساختاری و محتوایی آن را برطرف کند یا کسانی اثر را برای مؤلف می‌خواندند و با نظر او تهذیب و تنقیح می‌کردند؛ همچنین از این نوع، کاری می‌شد که به آن «تجبیر» می‌گفتند که در لغت، به معنای «آراستن و نیکو نوشتن» است. «محرّر»، در اصطلاح، کسی بود که سروده یا نوشته دیگران را می‌آراست و به آن نظم و سامان می‌داد؛ اما این کارها هیچ‌گاه به یک رویه و رسم عمومی در میان مؤلفان تبدیل نشد و شکل و ضابطه منطقی به خود نگرفت.

ویرایش به معنای جدید آن، در ایران سابقه‌ای نزدیک به پنجاه سال دارد. نخستین سازمان ویرایشی در تهران، در انتشارات «فرانکلین» تأسیس شد؛ این انتشارات پس از پیروزی انقلاب اسلامی به انتشارات «آموزش انقلاب اسلامی» تغییر نام داد و سپس در شرکت «انتشارات علمی و فرهنگی» ادغام شد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، «مرکز نشر دانشگاهی» پیشگام امر ویرایش در ایران شد؛ این مرکز با تأسیس «مجله نشر دانش» و چاپ مقاله‌هایی در خصوص ویرایش و نشر و همچنین تشکیل کلاس‌های آموزش ویراستاری، این فن را وارد مرحله جدیدی کرد و به عرضه هرچه بهتر کتاب از نظر شکل و محتوا و نگارش، خدمات شایانی نمود. ویرایش با اصلاح کتاب و مقاله، روی کاغذ، آغاز شد؛ اما امروزه به روش الکترونیکی هم انجام می‌شود؛ در این روش، مؤلف، اثر خود را به صورت لوح فشرده یا رایانامه به ویراستار تحویل می‌دهد؛ او نیز متن را با رایانه، اصلاح و ویرایش می‌کند و سپس به مؤلف بازمی‌گرداند؛ همچنین در این زمینه، نرم‌افزارها و برنامه‌هایی طراحی شده است که بیشتر در حوزه مسائل صوری و فنی، نمایه‌سازی و تنظیم انواع فهرست، یکدست‌سازی دستورخط (رسم الخط) و اصلاح غلط‌های املائی کاربرد دارند (افتخاری، ۱۳۹۵: ۶).

ویراستار

«ویراستار» یا «ویرایشگر» کسی است که متن را ویرایش می‌کند. ویراستار ضمن رعایت سبک شخصی مؤلف یا مترجم، خطاهای املائی و دستوری، حشو، تکرار، گزافه‌گویی و عبارت‌های بی‌شیرازه و پریشان متن را اصلاح می‌کند و می‌کوشد تا ایجاد ارتباط میان نویسنده و خواننده تسهیل شود. ویراستار باید هر لحظه خود را به جای خواننده قرار دهد و از نگاه او متن را ویرایش و جملات را سبک‌سنگین کند. هنر ویراستار آن است که با دخل و تصرفاتش در متن، کاری کند که خواننده، هر مطلب را با یک بار خواندن به آسانی دریابد و مجبور نباشد برای فهم یک جمله یا بند، دوباره به عقب برگردد و متن را بازخوانی کند.

ابزار کار یک ویراستار، اصول و قواعد زبان است؛ این اصول و قواعد، اصولاً در ذهن هر زبان‌دانی وجود دارد؛ ویراستار با همین دانش ناخودآگاه زبانی و مطالعات مستمر علمی است که به کار می‌پردازد و یک اثر خوش ساخت را از یک نوشته سطحی تمیز می‌دهد.

دیگر آنکه عمل ویرایش نزد ویراستاران مختلف، یکسان نیست و هر ویراستار، سبکی مخصوص به خود دارد. برخی ویراستاران در همه جنبه‌های محتوایی، نگارشی و صورتی، ویرایش را انجام می‌دهند؛ تغییر شیوه استدلال، حذف و اضافه منابع، جابه‌جا کردن فصل‌ها، بازنویسی جمله‌ها، حذف و اضافه‌های کلان و مسائلی از این دست، گستره کاری آن‌ها را تشکیل می‌دهد؛ در این سبک، گاهی ویراستار، چند صفحه‌ای را برای مؤلف می‌نویسد و صفحاتی را حذف می‌کند؛ برخی دیگر از ویراستاران، اختیار عمل زیادی برای حذف و اضافه‌های کلان و تغییرات پر دامنه ندارند و فقط باید در چارچوب شیوه‌نامه صورتی مؤسسه یا سازمان سفارش دهنده، عمل کنند؛ این سازمان‌ها معمولاً در خصوص دستور خط و نشانه‌های سجاوندی و دیگر اصول ویرایشی، دیدگاه‌های خاصی دارند و از ویراستار می‌خواهند تا مطابق شیوه‌نامه آنان به ویرایش متن بپردازند (افتخاری، ۱۳۹۵: ۷).

انواع ویرایش

ویرایش بر مبنای جنبه‌های اصلی یک متن یعنی محتوا، زبان و ظاهر، سه نوع است که به ترتیب اهمیت عبارت‌اند از: ویرایش محتوایی، ویرایش زبانی، ویرایش فنی.

در ویرایش محتوایی، ویراستار در موضوع متن، متخصص و صاحب نظر است و از نظر احاطه علمی در حد نویسنده و حتی بالاتر از اوست؛ بنابراین اثر را از جنبه درستی و نادرستی اطلاعات آن بررسی می‌کند.

در ویرایش زبانی، ویراستار برای اصلاح خطاهای زبانی و انواع غلط‌های نگارشی مجاز است در متن دخل و تصرف کند؛ اما همواره باید مدنظر داشته باشد که این اصلاحات نباید به تغییر اساسی سبک و لحن شخصی صاحب اثر منجر شود.

ویرایش فنی، به ظاهر اثر نظم و سامان می‌دهد و آن را در چشم مخاطب آراسته و دلپذیر می‌کند؛ در اینجا انواع ویرایش به تفصیل بررسی می‌شود:

۱. ویرایش محتوایی

در ویرایش محتوایی، همان‌گونه که از نامش پیداست، محتوای متن اصلاح می‌شود؛ مواردی که در این نوع ویرایش انجام می‌گیرد، عبارت است از: حذف، تقلیل و تلخیص،

جابه‌جایی، تبدیل، اصلاح و تعدیل، توضیح، افزایش، بازبینی و تصحیح، برقرار ساختن نظم و ترتیب و اسلوب.

الف) حذف شامل مواردی از مقوله‌های زیر می‌شود: مقدمه‌های کلی به صورت الگوهای قالبی که تنها حجم اثر را متورم می‌سازد؛ اظهارنظرهایی که قول نویسنده در باب آن‌ها حجت نیست و اعتبار ندارد؛ تکرارها، حاشیه‌روی‌های غیرلازم؛ مطالب مبتذل و متعارف؛ تعارف‌های بیجا؛ داده‌هایی که در اثبات نظر نویسنده نقشی ندارد؛ اظهارنظرهای بی‌دلیل و بی‌اساس یا سست و ضعیف یا مطالب مستند به مآخذ بی‌اعتبار؛ توضیح و اوضاحت.

ب) تقلیل و تلخیص در مورد شواهد و نقل قول‌های زائد و درازگویی‌ها انجام می‌گیرد.

ج) جابه‌جایی مطالب در داخل هر فصل و بند یا از فصل و بندی به فصل و بندی دیگر، به تناسب موضوع و ارتباط مواد، موجب تقویت انسجام و یکپارچگی می‌شود؛ همچنین نقل مطالب از متن به پانوشته یا به تعلیقات و حواشی برای پرهیز از گسستگی سخن.

د) تبدیل صورت شواهدی که به عین عبارت از مآخذ نقل شده باشد به نقل به مضمون در بسیاری از حالات از حجم منقولات می‌کاهد و خواننده را از صرف وقت زائد معاف می‌دارد.

ه) اصلاح و تعدیل مثلاً شامل اظهارنظرهای قطعی یا دعوی‌هایی می‌شود که محل تأمل است و قبول آن‌ها به شواهد موثق یا استدلال یا استقرای تام نیاز دارد؛ مانند این قول که «نخستین شاعر فارسی‌گو فلان یا بهمان بود» یا «شاهنامه فردوسی در شصت هزار بیت سروده شده است»؛ همچنین نتیجه‌گیری‌هایی که مسبوق به مقدمات لازم نیست یا برای توجیه آن‌ها زمینه‌سازی کافی نشده است.

و) توضیح برای مطالب مبهم ضرورت پیدا می‌کند یا مطالبی که حدس زده شود که عامه خوانندگان درباره آن‌ها سابقه ذهنی لازم را ندارند؛ مثلاً اگر نام فردی افسانه‌ای و متعلق به اساطیر باستانی یا اسم شهر، رود، دریاچه در متن نوشته آمده باشد که ناآشنا و نامتداول باشد، چه بسا لازم آید که در پانوشته یا همراه نام، توضیح مختصری داده شود.

ز) افزایش مطلب در متن باید با موافقت مؤلف و تنها در مواردی انجام گیرد که از ذکر داده مهمی غفلت شده باشد یا نکته حساسی مسکوت مانده باشد؛ به طوری که موجب

نقص فاحشی گردد؛ مثلاً در باب موضوعی اقوال متعدد نقل شده باشد و قول صاحب نظر معروف و معتبری از قلم افتاده باشد یا در سوابق مربوط به موضوعی از مآخذ و تألیفات گوناگون یاد شده باشد و به مأخذی بسیار مهم یا دارای فضل تقدم اشاره نشده باشد.

ح) **بازبینی و تصحیح** حتی در آثار کسانی که به دقت علمی شهرت دارند، لازم است؛ مثلاً برای واریسی صحت نقل ابیات و عبارات، شماره آیه و سوره، شماره صفحه مأخذ یا سنوات تولد و وفات و داده‌هایی نظیر آن‌ها؛ همچنین گاهی در نوشته، تناقضی به چشم می‌خورد که باید رفع شود یا عیبی که آن را زمان آشوبی می‌توان خواند؛ مانند اینکه بگویند «ناصرالدین شاه با هواپیما به اروپا سفر کرد» و باید تصحیح شود.

ط) **برقراری نظم و ترتیب و اسلوب**، زمانی مصداق می‌یابد که مطالب، آشفته و پريشان باشد و هر نکته‌ای در جای خود قرار نگرفته باشد یا اسلوب در آن رعایت نشده باشد؛ مثلاً در اصطلاحات و معادل‌ها چندگونگی دیده شود یا اجزا و تقسیمات ترتیبی (الفبایی، موضوعی، اهمیت، مراتب و درجات) نداشته باشد؛ یا برای پرهیز از تکرار و کم‌کردن حجم لازم شود که مواد و عناصر نوشته ساده‌تر و روشن‌تر و مختصرتر شود. فرض کنید که بخواهیم از استان‌های ایران نام ببریم: بهتر آن است که در مرتب‌کردن آن‌ها ملاکی داشته باشیم؛ مثلاً ترتیب الفبایی نام‌های آن‌ها یا موقعیت جغرافیایی آن‌ها (شمالی، جنوبی، شرقی، غربی، مرکزی) یا وسعت آن‌ها یا جمعیت آن‌ها یا اهمیت اقتصادی آن‌ها و نظایر آن.

۲. ویرایش زبانی

ویرایش زبانی به جنبه‌های دستوری، مفهومی و منطقی زبان متن مربوط است؛ این نوع ویرایش موارد زیر را در بر می‌گیرد:

رفع خطاهای دستوری و موارد انحراف از زبان معیار؛ اصلاح جمله‌بندی و کوتاه‌کردن جمله‌های طولانی با حذف موارد حشو و تکرار؛ زدودن ابهام، ایهام، تعقید، تناقض و کژتابی‌های متن؛ جایگزینی واژه‌های فرنگی یا کلمات عربی دشوار و کم‌کاربرد با معادل‌های مناسب فارسی؛ از میان بردن ناهمواری‌ها و ناهماهنگی‌ها در زبان متن و تلاش برای یکسان‌سازی سبکی؛ گزینش واژه‌های مناسب (افتخاری، ۱۳۹۵: ۱۲).

فصل دوم

مباحث ویرایش زبانی

رفع خطاهای دستوری و موارد انحراف از زبان معیار

۱. خطاهای دستوری

۱-۱. صیغه نامتناسب

کاهش بارندگی در سال گذشته در کمبود منابع آب‌های زیرزمینی بی‌تأثیر نیست:
کاهش بارندگی در سال گذشته در کمبود منابع آب‌های زیرزمینی بی‌تأثیر نبوده است.

۲-۱. دوری اجزای فعل مرکب

فاصلهٔ میان هر سطر آن بستگی به عواملی نظیر... دارد:
فاصلهٔ میان هر سطر آن به عواملی نظیر... بستگی دارد؛
فاصلهٔ میان هر سطر آن به عواملی بستگی دارد نظیر....

۳-۱. کاربرد فعل لازم به جای متعدی

فرمان توقف (= ایستادن) خودروی متخلفان صادر شد:
فرمان متوقف کردن خودروی متخلفان صادر شد.

۴-۱. کاربرد صیغه مجهول فعل با ذکر عامل

از سوی دولت تسهیلاتی به جنگ‌زدگان اعطا می‌شود:

دولت برای جنگ‌زدگان تسهیلاتی فراهم می‌کند.

۵-۱. اختیار صیغه فعل به قاعده زبان مبدأ در ترجمه

کشمکش بر سر قدرت که فرانسه طی جنگ‌های داخلی از سر گذراند (و انگلیس در ایام هابز خواهد گذراند)... (صیغه آینده در گذشته):
کشمکش بر سر قدرت که فرانسه طی جنگ‌های داخلی و انگلیس بعداً، در ایام هابز، از سر گذراند، ...

۶-۱. فعل نامناسب

آموزش‌های لازم را طی کرده‌اند:

آموزش‌های لازم را دیده‌اند.

۷-۱. کاربرد حرف اضافه نامناسب، حذف حرف اضافه

به بخش بعدی ملاحظه فرمایید:

بخش بعدی را ملاحظه فرمایید.

نظارت و افزایش ضریب امنیت جابه‌جایی کالا:

نظارت بر امنیت جابه‌جایی کالا و افزایش ضریب این امنیت.

۲. موارد انحراف از زبان معیار

۱-۲. آوردن جمله به صورت مجهول همراه با «از سوی/ توسط/ به وسیله»

از سوی وزارت صنعت تسهیلاتی به صنعتگران اعطا می‌شود:

وزارت صنعت تسهیلاتی برای صنعتگران فراهم می‌کند.

بیش از نیمی از مواد غذایی تولید شده در جهان توسط زنان صورت می‌گیرد:

نیمی از مواد غذایی جهان را زنان تولید می‌کنند.

فرار از جناح راست به وسیله محمدی:

فرار محمدی از جناح راست.

۲-۲. «هست» به جای «است»

هوا ابری هست:

هوا ابری است.

ببینیم تصمیم داور چه هست:

ببینیم تصمیم داور چیست.

۲-۳. کاربرد «اگرچه» در کنار «اما»

اگرچه در این کار زیانی متصور نیست، اما بهتر است در آن بیشتر تأمل کنی:
هرچند در این کار زیانی متصور نیست، بهتر است در آن بیشتر تأمل کنی.

۲-۴. کاربرد غلط «انجام»

مسکو مایل به انجام طرح خلع سلاح هسته‌ای اوکراین است:

مسکو مایل به اجرای طرح خلع سلاح هسته‌ای اوکراین است.

شدت وزش باد انجام هرگونه عملیات نجات را غیرممکن ساخته بود:

شدت وزش باد هرگونه عملیات نجات را غیرممکن ساخته بود.

راه برای انجام انتخابات زودرس در بلغارستان هموار شد:

راه برای برگزاری انتخابات پیش از موعد در بلغارستان هموار شد.

در حال انجام است:

در دست اجراست.

انجام مقدمات لازم:

تهیه مقدمات لازم

۲-۵. بااین وجود: باوجوداین، بااین وصف، مع الوصف، بااین همه

به او لطف کردی، بااین وجود، قدر تو را نشناخت.

به او لطف کردی، باوجوداین، قدر تو را نشناخت.

۶-۲. برخوردار بودن

شبکه ترابری بین شهری کشور از توسعه کافی برخوردار نیست:

شبکه ترابری بین شهری وسعت کافی ندارد.

از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است:

اهمیت خاصی دارد.

۷-۲. به خود اختصاص دادن

جوایزی را به خود اختصاص دادند:

برنده جوایزی شدند.

مقام اول را به خود اختصاص داد:

حائز مقام اول شد.

۸-۲. به عنوان...

... تا اسلام خواهان را به عنوان مسئول این اقدام معرفی کنند:

... تا اسلام خواهان را مسئول این اقدام معرفی کنند.

من هم به عنوان نماینده آزمایشگاه آنان را همراهی کردم:

من هم به نمایندگی آزمایشگاه با آنان رفتم.

وظیفه خود را به عنوان داور انجام می دهد:

وظیفه دآوری خود را انجام می دهد.

۹-۲. پیاده کردن

اسلام ناب را پیاده کنیم:

اسلام ناب را تحقق بخشیم، احکام اسلام ناب را به اجرا درآوریم.

۱۰-۲. تسلیت باد/ تهنیت باد

شهادت این مرد بزرگ تسلیت باد:

شهادت این مرد بزرگ را تسلیم می‌گوییم.

سالروز تولدتان تهنیت باد:

سالروز تولدتان مبارک باد؛ سالروز تولدتان را تبریک می‌گوییم.

۲-۱۱. تشکیل دادن

نیروی نظامی پایه قدرت دولت مرکزی را تشکیل می‌دهد:

نیروی نظامی پایه قدرت دولت مرکزی است.

گروه دیگری که اکثریت مطبوعات معروف را تشکیل می‌دادند، از محاکمه آنها حمایت کردند:

بیشتر مطبوعات معروف، طرفدار محاکمه آنها بودند.

تحلیل شرایط عرضه پول، مرحله اساسی را تشکیل می‌دهد:

تحلیل شرایط عرضه پول، مرحله اساسی است.

۲-۱۲. تعقیب هدف

سازمان دهی جدید و متمرکز آن در سال جاری دو هدف عمده را تعقیب می‌نمود:

دو مقصود عمده در سازمان دهی جدید و متمرکز وجود داشت.

۲-۱۳. «جای جای» به جای «همه جا»

این کلمه در جای جای متن دیده می‌شود:

این کلمه در همه جای متن دیده می‌شود.

۲-۱۴. جهت برای

ارائه پیشنهاد جهت پیشگیری از تکرار مشکلات

ارائه پیشنهاد برای پیشگیری از تکرار مشکلات

۲-۱۵. جایگزین/جانشین

جایگزینی کارگران عرب به وسیله کارگران یهودی:

استخدام کارگران یهودی به جای کارگران عرب.
 به جای آن، راه‌های شکست خورده قبلی جایگزین گردیده است:
 راه‌های شکست خورده قبلی جانشین آن شده است.
 گرایش ناشی از جایگزینی پول کاغذی با پول فلزی:
 گرایش ناشی از نشان دادن پول فلزی به جای پول کاغذی.

۲-۱۶. حرف اول را زدن

حرف اول را در کشتی جهان بزند:
 در کشتی جهان مقام اول را احراز کند.

۲-۱۷. داشتن

این مقام وزارت امور خارجه انگلیس قرار است، بعد از سوریه، دیداری از لبنان هم داشته باشد:

این مقام وزارت امور خارجه انگلیس قرار است، پس از سوریه، به لبنان سفر کند.

صدای مرا دارید؟

صدای مرا می‌شنوید؟

۲-۱۸. در ارتباط با...

به سؤال‌های مجری در ارتباط با بخش‌های مختلف برنامه پاسخ می‌دهند:

به سؤال‌های مجری درباره بخش‌های متعدد برنامه پاسخ می‌دهند.

۲-۱۹. دست‌اندرکاران: متصدیان، همکاران، اجراکنندگان، متولیان

۲-۲۰. دنبال کردن

آیا این کارشناسان روش جرم‌شناسی را دنبال کردند؟

آیا این کارشناسان از روش جرم‌شناسی پیروی کردند (/ روش جرم‌شناسی را اختیار کردند/ به کار بستند)؟

۲-۲۱. را

بعد از فعل:

نتایجی که امروز به دست آمد را گزارش می‌کنم:

نتایجی را که امروز به دست آمد، گزارش می‌کنم.

زائد:

تا به اینجا نتیجه‌ای را نگرفتیم:

تا به اینجا نتیجه‌ای نگرفتیم.

در جای نامناسب:

هر دوی آن‌ها تلاشی برای به دست آوردن و نگهداری کیمیا را دارند:

هر دوی آن‌ها تلاش دارند که کیمیا به دست آورند و آن را نگهداری کنند.

حذف:

روسیه مجازاتی که در نظر گرفته اجرا خواهد کرد:

روسیه مجازاتی را که در نظر گرفته اجرا خواهد کرد.

۲-۲۲. رنج بردن از...: دچار... بودن

از دو مشکل رنج می‌برند:

دچار دو مشکل‌اند.

از بیماری... رنج می‌برد:

دچار (/ مبتلابه) بیماری... است.

۲-۲۳. زمان، زمان بردن: وقت (/ مهلت)، طول کشیدن

زمان زیادی باقی نمانده است:

وقت (/ مهلت) زیادی باقی نمانده است.

زمان زیادی می‌برد:

طول می‌کشد.

۲-۲۴. کاربرد «شامل» و «مشمول» به جای یکدیگر

هنوز معلوم نشده است چه تعداد از زندانیان سیاسی شامل این عفو شده‌اند:
هنوز معلوم نشده است که چند نفر از زندانیان سیاسی مشمول این عفو شده‌اند.

۲-۲۵. طیف

مواد زائد و زباله از طیف وسیعی برخوردارند:
مواد زائد و زباله انواع بسیاری دارند (/ بسیار متنوع است).

۲-۲۶. عدم...

عدم وجود هوا:

فقدان هوا

یکی از دلایل عدم برنده شدن او...:

یکی از دلایل برنده نشدن او (/ یکی از دلایل اینکه او نتوانست برنده شود...)

۲-۲۷. غیر...

نسنجیده و غیرپخته:

نسنجیده و ناپخته (/ نپخته، خام)

۲-۲۸. غیرقابل...

غیرقابل انکار: انکارناپذیر، قطعی، مسلم

غیرقابل بازگشت: بازنگشتنی، بازگشت ناپذیر

غیرقابل تحمل: تحمل ناپذیر، طاقت فرسا

غیرقابل بخشش: نابخشودنی

۲-۲۹. کنکاش (به معنی مشورت) به جای کاوش، تفحص

بیاییم یک کنکاشی در وجودمان بکنیم:

بیاییم در وجود خود تأمل کنیم (/ کاوش کنیم).

۳۰-۲. لازم به یادآوری است که: یادآوری این نکته لازم است که؛ باید یادآور شویم که؛ باید متذکر شویم که

لازم به یادآوری است که (یادآوری این نکته لازم است که) بازیکنان این تیم همگی اهل برزیل هستند.

۳۱-۲. مبتلابه

مردم مبتلابه آن هستند:

مردم به آن مبتلا هستند؛

آن مبتلابه مردم است.

۳۲-۲. معرف حضور

معرف حضورتان هست:

معروف حضورتان است.

۳۳-۲. مورد...

مورد تشویق قرار گرفتند:

تشویق شدند.

مورد هدف: آماج

... مورد استفاده قرار نگرفت:

از... استفاده نشد.

۳۴-۲. «می باشد» به جای «است»

سعدی از شاعران بزرگ ایرانی می باشد:

سعدی از شاعران بزرگ ایرانی است.

۳۵-۲. «نشانگر» به جای «نشان دهنده»، «بیانگر»

۳۶-۲. «نظرات» به جای «نظر» یا «نظرها» یا «آرا»

۳۷-۲. «نقطه نظر» به جای «نظرگاه»، «دیدگاه»

۳۸-۲. تعبیرهای عامیانه و سبک

مِنْ بعد از این: مِنْ بعد/ از این پس

قابل اهمیت: مهم/ درخور توجه

این جور وقت‌ها: در چنین اوقاتی

الأهمّ فی الأهمّ: الأهمّ فالأهمّ

الوعده وفا: مَنْ وَعَدَ وفی/ الکریم إذا وَعَدَ وفی

۳۹-۲. تعبیرهای تکراری و پیش‌پاافتاده

دست‌اندرکاران: متصدیان/ مجریان/ اولیای امور

در رابطه با: درباره/ راجع به

۴۰-۲. «اگرچه» در کنار «ولی»

وقتی جمله با یکی از کلمه‌های اگرچه/ گرچه، هرچند، باینکه، باآنکه، باوجوداینکه/ آنکه، گواینکه بیاید، در جمله مکمل آن (که درواقع جمله پایه است و نه جمله پیرو)، آوردن ولی یا مترادف‌های آن (اما باین‌همه، مع‌هذا، مع‌ذلک، لکن و...) خلاف منطق است و لازم نیست؛ به بیان دیگر در یک جمله یا باید «اگرچه» به کار رود یا «ولی» و جمع هر دو غیرمنطقی است:

نادرست: اگرچه بارها گفته‌ام ولی بازهم تکرار می‌کنم.

درست: اگرچه بارها گفته‌ام بازهم تکرار می‌کنم

۴۱-۲. صفت نامناسب

او همسایه‌ای مهربان و شوهری سربه‌فرمان دارد:

او همسایه‌ای مهربان و شوهری گوش‌به‌فرمان دارد.

اصلاح جمله بندی و کوتاه کردن جمله های طولانی با حذف موارد حشو و تکرار

۱. تکرار سازه به جای آوردن ضمیر

نویسنده ای که موفقیتی به دست آورده گمان می برد با این موفقیت وضع زندگی اش عوض می شود:

نویسنده ای که موفقیتی به دست آورده است می پندارد که در پرتو آن وضع زندگی اش عوض می شود؛

نویسنده موفق می پندارد که با موفقیت او وضع زندگی اش عوض می شود.

۲. جمله بسیط دراز

قیمت اجناس و کالاهای اساسی قیمت گذاری شده از سوی دولت در شهرهای مختلف به نسبت های مختلف کاهش قیمت داشته است (تکرار قیمت، حشو مختلف):

قیمت کالاهای اساسی که دولت آن ها را نرخ گذاری کرده، در شهرها، به نسبت های گوناگون کاهش یافته است.

۳. تعبیرهای دراز و متکلفانه

- صوت امنیت: آژیر

- چه هنگام؟ کی؟

- به طور سریع: به سرعت

- طبق گزارش: به گزارش...

- ناآگاه نیست: آگاه است

- بدون شک و تردید: بی گمان

- خطوطی ترسیم می نمود:

خط هایی می کشید.

- ... مورد استفاده قرار نگرفت:

از ... استفاده نشد؛

... مصرف نشد.

- امکان پذیر: میسر، شدنی

- روزبه روز گسترش بیشتر یافت:

گسترش روزافزون یافت.

۴. آوردن جمله صله

مناطقى که در بالای آب کرج قرار داشتند:

مناطق بالای آب کرج

۵. حشو و تکرار

روش مورد استفاده در این پژوهش، روش توصیفی می باشد که از روش تحلیل محتوا استفاده شده است:

در این پژوهش، از روش توصیفی و تحلیل محتوا استفاده شده است.

چند نوع می توان تشخیص داد. این انواع عبارت اند از...:

انواع زیر را می توان تشخیص داد: ...

۶. کلمات و حروف زائد

- حرف اضافه «در» قبل از کلمه هایی مانند نزد، هنگام، حین، تحت و مانند آن ها:

این موضوع [در] نزد من پذیرفتنی نیست؛

هر نویسنده [در] هنگام نوشتن، خوانندگانی را مدّ نظر دارد.

- حرف اضافه «بر» قبل از «روی»:

او [بر] روی حیوانات آزمایش هایی انجام داد.

- من:

من بسیار متعجب هستم که...:

بسیار متعجبم که...